

DALIBOR VÁCHA

Vlasta

ROMÁN O KRÁLI KOMIKŮ

ARGO

Dalibor Vácha

Vlasta

Román o králi komiků

Autorka obálky Kateřina Boudriot.

Grafická úprava a sazba Martin Radimecký.

Odpovědný redaktor Jiří Popiolek.

Technická redaktorka Saša Švolíková.

Korektury Lída Böhmová a Mirka Jarotková.

Vydalo nakladatelství Argo,

Milíčova 13, 130 00, Praha 3,

argo@argo.cz, www.argo.cz,

roku 2025 jako svou 5785. publikaci.

Vytiskla tiskárna Akcent.

Vydání první.

ISBN 978-80-257-4682-0

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod Kosmas

Sklad: Za Halami 877, 252 62 Horoměřice

Tel.: 226 519 383

E-mail: odbyt@kosmas.cz

www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit
v přátelském internetovém knihkupectví www.kosmas.cz

*„Dobrý člověk, veliký kumštýř,
který měl jediný vzor – sebe sama.“*

Čeněk Šlégl

Dějství první

PŘED VÁLKOU

*„Pozvala mě jedna kněžna do kiosku,
říkala mi: „Poručíku, graj mi, graj...
bylo-li by libo libo papirosku,
nebo bylo-li by libo radši čaj.
Jářku, já mám nejraději tuhle vodu,
vypadá tak nevinně.
Čaj mně krkem nejde vůbec do žaludku
a spím po něm neklidně.“*

Kapitola první

Vlétl do místnosti jako uragán, přesně jak se předpokládalo, že přijde. Na prahu předstíral, že zakopl, a rozhodil rukama. Služebná v úhledné krajkové zástěrce poděšeně vykřikla a udělala dva rychlé kroky dozadu. Naštěstí zrovna měla prázdné ruce, jinak by vše upustila.

„Ctěná společnosti!“ vypísl hlasem, který podezřele připomínal hostitele slavnostní večeře. Obloustlý pán ve fraku v čele stolu se potěšeně usmál, skoro zrudl rozpaky, považoval za poctu, že si Vlasta Burian vybral k parodování právě jeho.

Vlasta zůstal stát v podivné pozici. Ruce rozprážené, jednu nohu zvednutou, druhou povolenou v koleni. Na tváři šibalský úsměv vesnického hlupáka. Sledujou tě? Sledujou! Ano, ani jediné oko není zaměřeno jiným směrem než na tebe.

„Věděli jste, že není nic snadnějšího než upadnout?“ vykřikl a už se nakláněl kupředu, nakláněl se tak, že každý jiný by upadl, ale on ne. Naklonil se ještě o kousek dál, zavrával, několik lidí vyskočilo, aby mu pomohlo, aby ho zastavilo, aby... usmál se na ně.

Zkroutil obličej do lišáckého, čtveráckého výrazu. „A okulky, okulky si mladá paní koupila? Koupila?“ Vtáhl rty a tváře do dutiny ústní, aby simuloval, že nemá zuby. Kulhal dokola po pokoji a přesvědčivě hrál, že se levou rukou opírá o hůlku. Lidé ji viděli, prostě viděli, i když tam žádná nebyla.

Zastavil se před slečnou domácích, naklonil se k ní, strašlivě zašilhal, až se i jí rozjely oči a rozchichotala se. „Co ty, mládenče? Plachy máš? Dluhy, sakla zaplatíš? Co, mládenče?“

Ctěná společnost vybuchla nezvladatelným smíchem a slečna domácích nejdříve zrůžověla, potom zrudla.

Burian ji jemně pohladil po vlasech a uklonil se: „To byl jen takový žertík...“ Dívka se usmála. „Babičko,“ dodal Burian a společnost znovu explodovala. Jeden ze strýců na židli u okna se smíchem tak rozkašlal, že ho museli praštit do zad, aby se neudusil.

„Vy mi do divadla nechodte, pane,“ zahrozil Burian prstem. „Ještě nám nikdo smíchy neumřel.“ Narovnal se, vypjal hrud: „Ale ne že bychom se nesnažili.“

Vlasta Burian byl u večere milý společník, nechal žerty stranou, konverzoval, smál se, rovnou měrou se zajímal o všechny u stolu. Mluvil však také hodně o sobě, vyprávěl historky z natáčení posledního filmu, i když hostitele trochu zklamal, protože nehodlal nikoho ani v nejmenším pomlouvat, případně vynášet klepy.

Ach, po klepech z lepší společnosti, a to filmaři i přes všechno falešné pozlátko jsou, je hlad všude a vždy.

„A jaký film připravujete nyní, mistře?“ otázala se postarší hostitelka, která si brala za velkou čest, jak slavnou osobnost se jim na rodinné setkání povedlo pozvat.

„Ani dlouhý, ani krátký,“ usmál se Burian a usrkl červeného vína. Už mu tady nezbývalo mnoho času. Jistě, společnost byla příjemná, jídlo vynikající a víno ucházející, ač na něj trochu trpčí. Ale blížila se hodina H. Vlasta Burian byl pánem i otrokem divadla.

Rozloučil se s úsměvem, vzal si klobouk, rukavice a ještě se vrátil z předsíně ke dveřím do slavnostního salonu. Pokynul právačkou a vykřikl: „Ať žije císař i jeho rodina!“ a v bouři smíchu a nadšení se odebral ven.

Na schodech se na chvilku zastavil, byl sám, nikde nikdo. Otřel si hřbetem ruky mírně zpocené čelo. Někdy měl dny, kdy nechtěl s nikým mluvit, s nikým se vidět, před nikým se předvádět.

A jeden z těch dnů byl zrovna dnes.

Jenže... co měl dělat. Odmítat pozvání do podobné společnosti se nevyplácí. Tihle lidé rozhodují o spoustě věcí, třeba o možnostech stavebních úprav v divadle, o zadání reklam do novin. Pár

skečů a jedna písnička v jejich rodinném kruhu vynese divadlu nižší cenu nebo rychlejší prásknutí správného razítka.

A každá koruna se počítá.

Každá minuta je dobrá.

Na reklamě se škudlit nemá, nesmí, ale pokud se sežene levněji...

Někdy mu tyhle salonní výstupy vadily, být tak blízko svým divákům, muset s nimi po scéně prohodit pár slov, tvářit se přátelsky, přestože by nejraději někam zalezl, zavřel za sebou dveře a zhasl.

Zdola kdosi šel do schodů.

„Dobrý den, pane...“ zůstal muž v obleku, zřejmě úředník, stát, když pochopil, na koho se dívá.

„Má účta!“ nadzvedl Burian klobouk a úředník, byl-li to úředník, se rozesmál. Vlasta měl sto chutí chlapovi nahlas, hodně nahlas vysvětlit, že to byl jen slušný pozdrav a žádný vtip. Ne, seběhl schody, chlap by si totiž myslel, že je to další vtip, a... ať už jsi z baráku pryč, Vlasto.

Za chvíli hraješ!

Auto měl zaparkované přímo před domem, už se okolo něj ocho-
mýtal strážník, který si do notýsku zapisoval poznávací značku.

„Dobrý den, statný policisto,“ pozdravil ho Burian hlasitě. Vždy když byl nejistý, utíkal ke svým rolím, ať divadelním, filmovým, nebo těm, které si pro vlastní potěchu tvořil v hlavě.

„Dobrý den,“ pokýval strážník hlavou. „To je váš automobil?“

„Jistě, pane komisaři.“ Vlasta byl stále v opojení z předchozí pozornosti, která ho dosti oslepovala, i když z ní nebyl zrovna nadšený.

Strážník se vážně netvářil jako jeho fanoušek. On se dokonce ani netvářil, že by ho poznal. Díval se na hvězdu československého filmu, divadla a obecně zábavního průmyslu vodovými očkami a pomrkal.

Musí mě přece poznat, ne? Přece se mu nebudu představovat?!

„Stojíte špatně, pane řidiči, tohle vypadá na pokutu.“

„Já ale spěchám na divadelní představení, pane policejní řediteli?!“ tlačil Vlasta dál na pilu. Snaží se policista být zábavný?

Zkouší na krále komiků vtípek, aby mohl potom vyprávět kamarádům u piva? „Já ...“ začal.

„Jste ochoten zaplatit pokutu, pane řidiči?“ Nemilosrdný, lhostejný tón. Chování jako ke každému jinému narušiteli dopravních pořádků.

Vlasta se nadechl k další tirádě, k dalším honosným titulům, k tomu, aby strážníkovi řekl – připomenul! – s kým má tu čest. Jenže pořád tam byly bezvýrazné, vodové oči, pohled, jenž jako kdyby procházel Burianem a mířil kamsi do dále.

„Ano, strážníku.“

Všechna sláva polní tráva.

Tentokrát trvalo rozloučení po představení jen chvíli, už konec celé hry přišel náhle, pár diváků se podívalo, jak rychle principál kus ukončil. I herci byli možná překvapení, když Burian zavelel konec, rychle se uklonil a zmizel z jeviště. Pak sice za bouře smíchu přiběhl zpět, zahrál několik taktů na imaginární trumpetu, ale to bylo vše.

„Přijdou zas, neboj, oni přijdou,“ chlácholil Burian našťvaného Jaroslava Marvana, který mu vyčetl, že nedělá s těmi svými skopičinami a okamžitými úpravami či improvizacemi dobře, že by mohl přijít o diváky.

„No, uvidíme, nerad bych hrál před prázdnými sedadly,“ odfrkl si Marvan. Byl našťvaný i sám na sebe, většinou je zde, aby Vlastu „umravňoval“, držel ho aspoň částečně v půdorysu hraného kusu, nenechal ho utíkat jinam. Ale dneska se mu to nepovedlo. Nečekal, že Vlasta ukončí kus o dobrých deset minut dříve, než vyžadoval scénář.

„Příště to natáhneme,“ chlácholivě dodal Burian.

„Příště tu budou jiný lidi!“ skoro nadskočil Marvan. Někdy bylo angažmá v Burianově divadle těžká, těžká práce.

„A to vadí?“

„S tebou se nedá ani hádat, Vlasto, to je jako kafemlejek. Jsi vůbec schopný mluvit vážně?!“

„Já jsem tě našťval, Jaroušku,“ hodil Vlasta jinou notu.

„No, Vlastíku, možná jsem našťvanej víc na sebe než na tebe.“

„Odlič se, převlékni, běž už k sobě do šatny, neodcházej nikam, pojeděš se mnou.“

„Kam?“

„Nebud' zvědavý, Jaroušku.“

Marvan odešel z Burianovy šatny, potřásl hlavou, jemně za sebou zavřel dveře. Pořád se zlobil.

„Kam jedeme?“ ptal se Marvan neustále jako malé dítě.

„Neptej se, kdo se moc ptá, moc se dozví.“

„S tímhle mi, Vlasto, vlez pěkně na záda. Řídíš stejně jako stará Blažková, ať jedeme, kam jedeme, tímhle tempem... zase to nemusíš přehánět!“ vyjekl Marvan, když Vlasta šlápl na plyn.

„Jeli jsme pomaleji, abys tedy věděl, protože za námi jedou dvě dročky a několik koloběžek. Myslíš, že si tě unáším samotnýho do tajemnýho hradu v Karpatech? Vedeme kolonu, určujeme směr, ale pamatuj si, až pojeděš s vozem na Divokej západ, úplně jako na západ, tak rychlost kolony se určuje podle nejpomalejšího vozu, to si pamatuj, to je hrozně důležité nezapomenout.“

„A Vlasto?“

„Ano, Jardo?“

„Nemohl by ses trochu víc věnovat řízení? Málem jsi přejel dopravního strážníka.“

„To byla gumová figurína, nevěřil by, jak věrné ty věci teď dělají.“

„A po chodníku se také jezdí?“

„Jezdí, Jardo, na to jsou předpisy.“

Třetí pasažér, inspicient Julius Lébl, se vůbec nedíval, kam jedou, chtěl od pana šéfa pouze svézt do města. Lébl měl obě dlaně přitisknuté k očím, a kdyby mu ti dva herci vyprávěli, že jedou zrovna Národním muzeem a pronásleduje je brontosaurus, asi by jim i věřil.

U Paukertů vítali Vlastu s doširoka otevřenou náručí. Část jeho hostů se již sešla a seděla okolo prostřených stolů, další dorazí. Podobné pozvání od krále komiků „na svačinku“ do podniku ke králi obložených chlebiček se neodmítá.

Vlasta měl velkou radost a vynikající náladu.

Chlebíčkové hostiny u Paukerta patřily k jeho oblíbeným kratochvílím. Rád hostil. Považoval to za skvělý způsob, jak se dělit o slávu a vydělané peníze.

Škrt?

Lakomec?

Vlasta Burian?

Ani náhodou!

Hosté Vlastu přivítali dlouhotrvajícím potleskem a nadšenými výkřiky. Opájel se pozorností a slávě. Došel se okamžitě poklonit Emě Destinnové, které políbil ruku: „Velmi dojat, velmi dojat.“

„Děkuji za milé pozvání a za růže,“ usmívala se světová operní diva.

„Veliké koření, veliké koření,“ klaněl se Vlasta.

Hugo Haas si cpal do doširoka otevřených úst celý chlebíček, nic neřekl, ani nemohl, to by se zadusil, ale poplácal Vlastu po zádech.

Otevřely se dveře a přišla dvojice komiků, které by Vlasta teoreticky mohl považovat za vážnou až smrtící konkurenci. Jejich dvě divadla si ale moc nekonkurovala, možná se vzájemně podporovala.

Honza Werich vrazil do krámu jako první, křičel pozdravy na všechny strany, dámám kynul pravicí a pány i přes jejich mnohdy hlasité protesty líbal přímo na ústa. Jirka Voskovec šel poklidněji, choval se střízlivěji, měl to v povaze. Ne, že by neuměl dovádět...

„Pán z Burianova!“ hulákal Werich, zřejmě již posilněný nějakou tou skleničkou, a mlaskavě líbal Vlastu na obě tváře.

„Pane kolego,“ podal Voskovec Vlastovi ruku. „Děkujeme za telefonát. S Jeníkem jsme nevěděli, co si dát dnes k večeři, zda dešťovky, nebo zda se půjdeme pást do některého z pražských veřejných parků.“

„Jen si sedněte, páni milí,“ smál se Vlasta. Byl středem pozornosti, hostil dva tucty známých a slavných lidí, byl ve svém živlu. Nemyslel si, ani v nejhorší noční můře by si nepřipustil, že by to mohlo být jinak.

„A jéje, můj pan bratr dorazil, to zase bude psiny kotel,“ zašklebil se Eman Fiala, další ze zaměstnanců Burianova divadla.

Ve dveřích stál nahrbený, s očima vytřeštěnýma, jednou rukou dramaticky nataženou do místnosti, druhou v kapse dlouhého kabátu... Ferenc Futurista.

„Zase kouká, jako když píchne kudlu do kožichu,“ okomentoval jeho entrée Vlasta. „Takže žádná změna.“

„On je váš bratr, Emáne?“ obrátila se na Fialu Ema Destinnoová. „To jsem nevěděla. A co se mu nelíbilo na jméně Fiala? Proč Futurista?“

„Protože tady Ferenc je pěkej ptáček, pěkej vykuk, jen si pojď sednout, hochu.“ Eman se napil vína. „Fiala mu nebyl dost dobrej, tak si vybral tohohle Futuristu, no, a kdyby se ho chtěl zbavit a bejt zase Fiala, tak to už taky nejde, všichni ho znaj jako Futuristu.“

„Poslyš, Emánku, ty to motáš,“ pronesl sladce Vlasta, který zatím do chlebičku nekouzl, vlastně se ještě ani neposadil.

„Co sakra motám, Vlasto?“

„Takhle hubatý před dámou, Emánku? Že si budeš muset vypláchnout hubu borovou vodou?“

„Terpentýnem,“ pronesl Ferenc hlubokým hlasem a zašklebil se. Jeho výrazná mimika byla někdy k smíchu, jindy děsila. Liboval si v protikladech. „Zase jsi, Vlasto, hrál v nějakém vynikajícím filmu a dostal hromadu peněz?“

„Mně lidi peníze nosí, celý hromady, jen tak, ani nemusím hrát ve filmu,“ odsekl Vlasta s hraným vztekem. Byl v pozici, kterou by si Ferenc přál, ale nedokázal to, jeho způsob humoru oslovoval menší publikum než Burianova živelnost.

„A je tohle vůbec k jídlu?“ zadeklamoval Futurista, zvedaje talíř s několika chlebičky.

Odpověď bylo trapné ticho. Pokrčil rameny a posadil se na volnou židli. Komik musí pracovat i s trapností a tichem.

„Kdy si, Vlastíku, zopakujeme silvestrovskou taškařici?“ Werich měl v sobě tři chlebičky, čtvrtý držel v pravé ruce a pátý v levé. „Pomohlo nám to finančně i jinak.“

„Nemusíme se omezovat jenom na silvestra.“ Voskovec byl o chlebiček pomalejší, ale vida Werichův příklad, nyní jedl obouř. V levé měl humrový a v pravé se šunkou a bramborovým salátem. „Každý divák se nám rentuje.“

„Od doby, co jste zvedli vstupné...“ nadhodil Vlasta.

„Máme pořád plno,“ prohlásil Werich. „Skoro mě to někdy až štve.“

„Tebe štve, že chodějí lidi a nosí peníze?“ Tohle patřilo k věcem, které Vlasta z podstaty své existence a přesvědčení nebyl schopen ani ochoten pochopit.

Než stačil Werich dokousat sousto o velikosti poloviny chlebičku a polknout, s odpovědí ho zastoupil Voskovec: „Tak to úplně není, tady spolu-umělec chce říci, že skutečný komik, skutečný herec, skutečný divadelník musí mít hlad, musí přemýšlet, kde by komu ukradl slepici, musí chodit v hadrech, musí spát na podlaze ve vymrzlém stavení bez oken, aby měl správnou inšpiraci, že jo, Ferenci? Nemám pravdu?“

„Nemáš.“

„Od tebe, kamaráde, se člověk nikdy moc nedozví.“

„Ne.“

„Připadám si, jako kdybych chodil do továrny dělat cvičky, ne do divadla dělat skutečný umění,“ pokračoval Werich, který už bohatýrské sousto zpracoval a připravoval se na další. „Jirko, nebylo nám líp, když nás nikdo neznal a my hráli za talíř polívky?“

„Ne, nebylo.“

„I ty, Brute, ty jsi také proti mně?“

„A kdo je to ten Brute? Není to na flaškách šampaňského?“ zapojil se Vlasta rychle do hovoru, protože začal mít dojem, jako kdyby otěže přebírali jiní než on.

„A to nevíte,“ přihlásil se o slovo silně mlaskající Hugo Hass, „že chlebiček s uherským salámem je po čertech vynikající záležitost. Ale mluvte, mluvte, hezky mluvte dál, z vašich řečí mi vyhládlo, jsou lepší než žaludeční likér.“

Odměnou mu byl výbuch smíchu.

„Co kdybychom si zazpívali?“ musí Hugo strhnout pozornost na sebe, což není v partě takových narcistních jedinců, jako jsou divadelní herci a obzvláště komici, nic snadného.

Eman Fiala, Ferenc Futurista, Vlasta Burian i Hugo Haas se dají do hlasitého zpěvu. Moc jim to neladí, každý zpívá jinou písničku. Voskovec s Werichem se na sebe podívají a začnou zpívat mírně neslušnou odrhovačku.

Ostatní hosté a personál lahůdkářství se takové kakofonii smějí.

Pak všechno přehluší školený, silný a vynikající hlas. Ženský. Ema Destiniová to nevydržela a rozhodla se přehlušit mizérii podivného atonálního sboru vlastním zpěvem. Jeden komik za druhým umlkají. Poslední ztichne Vlasta, jako hostitel na to má snad právo.

Ema zpívá krásně.

S ní se nelze měřit.

Když dozpívala, potlesk byl bouřlivý a dlouhý. Ema se lehce ukláněla na všechny strany.

„Děkuji, děkuji,“ podával jí Vlasta obřadně kytičku, kterou ukradl z prodejního pultu. „Hluboké koření, hluboké koření.“ Políbil jí hřbet ruky a okamžitě zrudl jako pivoňka, zastříhal ušima a čtverácky zakoulel očima: „To je ručka, to bych si nechal líbit, takovou ručku.“

„A manželku tu nemáš, proutníku?“ zavolala na něj zvesela Adina Mandlová, která do lahůdkářství vklouzla v době, kdy všechny zaujal Emin zpěv.

Nebylo to pro něj poprvé ani naposledy, cítil se jako král... ne jenom jako král komiků Československa, což je taková skvrnka na mapě, že ani není na co být pyšný. Nejlepší komik jazyka, jímž mluví nějaký ten milion lidí na světě? On se necítil jen jako král komiků, což byla přezdívka, kterou mu adresoval někdejší kamarád, soupevník a protivník v jednom Emil Artur Longen. Vlasta se cítil jako skutečný král světa.

Kapitola druhá

Nikdo se neodvážil pana šéfa na nic zeptat. Jen okolo něj opatrně chodili a současně se významně dívali na hodinky. Za pár okamžiků by měla jít opona nahoru a pan šéf chodí pořád v civilu. Tváří se, že by každého roztrhl. Není radno mluvit s principálem, pokud má podobnou náladu.

Burian pochodoval tam a zase zpátky. V němém vzteku a rozčilení co chvíli vymrštil ruce ke stropu a pokračoval v pochodování.

Nikdo se neodvážil otázat, co se děje.

V takovém rozpoložení nebyl Vlasta schopen odpovědět.

Pak náhle rozhodil rukama divočeji než prve a rozeběhl se do kanceláře. Šli mu z cesty. A tehdy jim došlo, co se děje, minimálně některým. Zrovna hrála Sparta, jak jinak. A on u toho nemohl být. Hrála Sparta a on musel být tady. Zápas byl zřejmě posunut nebo přeložen. Prostě začínal v podvečer a Burian z takové situace mohl mít smrt.

Představení zrušit nešlo.

Rozdvojit se a vyrazit na stadion nešlo.

Čeněk Šlégl pomrkával na Jardu Marvana, ale neřekl ani slovo. Burianova nervozita Marvana nakazila a Šlégl dobře věděl, že kdyby se pokusil vtipkovat, rychle by se to obrátilo v hádku.

Všichni čekali, jestli se Vlasta vrátí, nebo jestli uteče z divadla a taxíkem se...

Šlégl se překvapeně narovnal. Měl na sobě kostým, jasně, za minutu by měli jít na plac, málem mu vypadl monokl.